Ч. 28 (12.394). Львів, четвер 6. лютого 1930. Poeztowe opłata zaniszone ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр. Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Після Господарського Конгресу.

Львів, 5. лютого 1930.

XIX-і з черги Загальні Збори Ревізійного Союзу Українських Кооператив відбулися в цілости в атмосфері і під враженням важкої економічної скрути, що своїм тягарем придавила весь наш край, а найпаче українське село. Тій економічній скруті був присвячений спеціяльний реферат посла О. Луцького, короткий зміст якого подамо завтра, до тої справи забирала голос більшість промовців, наконець у справі теперішнього господарського положення Збори ухвалили одноцушно й відповідні резолюції.

Наради нашого Господарського Конгресу (бо так можна сміливо назвати Загальні Збори Ревіз. Союзу Українських Кооператив) велися середназвичайного заінтересування делегатів від год. 11. рано до год. 11.30 в ночі і держали ввесь час у напруженні виповнену до останнього місця салю. При тому представники наших кооператив, що в небувалому досі числі і справді з усіх українських земель та з найдальших наших закутин під Польщею явилися на цьогорічних Зборах, виявили велику виробленість, здисциплінованість та розуміння вложених на себе завдань. Це показалося особливо при невідповідальних виступах дрібної групки „лівих кооператорів", на які загал делегатів реагував спокійно, хоч і рішучо, не допускаючи до ніяких провокацій. Демагогам не помагали й такі їх виступи, в яких вони пробували ділити кооператорів на „селян і робітників" з одного та „спеців" з другого боку. („Товариші селяни й робітники і ви „панове!"). Саля збувала такі виступи мовчанкою або сміхом.

Особливо велику зрілість, кооперативне вироблення і почуття відповідальности за свої виступи виявили кооператори-селяни, що були на Зборах у великій перевазі. Зпоміж них вибивалося і в дискусії над звідомленням і в дискусії над бюджетом на найближчий рік кільканацятьох промовців, що говорили незвичайно розумно, льоґічно й фахово. Ті промовці з селян відбивали річевістю, спокоєм і тактом корисно й від деяких інтеліґентів, що для здобуття популярности пускалися на бистрі филі демаґоґії і крикунства та забирали своїми промовами дорогий час, хоч не мали про що говорити. На щастя, таких інтеліґентів було цим разом дуже мало.

Коли ми вже при демаґоґічних виступах, то мусимо осудити зокрема демаґоґію тої ґрупи кооператорів-інтеліґентів, що перед зборами проголосила в спеціяльних летючках і в „Громадському Голосі" гасло т. зв. „невтральности в кооперації". Як показала тактика цієї ґрупи на Зборах, мірodатні для неї не засади, а посади. Поняття „невтральности в кооперації" висунула ця ґрупа на те, щоби прикрити свою дійсну ціль: вихати під плащиком тієї фальшивої „невтральности" своїх партійців до Ради Р. С. У. К. Дуже незручно боронили цієї „невтральности", себто неприродної спілки радикальних інтеліґентів з інтернаціоналістами, панове пос. Ладика, д-р Стахів і оба брати Коберські. Жалуємо дуже, що відсутність місця не дозволяє нам видрукувати вимків з їх „знаменитих" промов, у яких вони заступали тезу „невтральности в кооперації". Ця їх „невтральність" виявилася зрештою наглядно таки на Заг. Зборах, при виборі шістьох нових членів Ради на місце вильосованих. А саме коли комісія-матка поставила між кандидатами до Ради селянина Федора Глума (члена соц.-рад. партії), визначного й заслуженого кооператора-фахівця зі Станиславівщини, а не вильосованого з Ради посла тої партії Жука з Волині, якого „невтральні" кооператори піддержували, то ця ґрупа заявила устами ред. Коберського, що вона у доповняючих виборах Ради участи не візьме, після чого ок. 20 делеґатів вийшло зі салі. А треба знати, що промовці тієї ґрупи ввесь час били на те, що вибір членів Ради повинен відбуватись на основі фаховости, а не партійности...

Ця ґрупа втяла на зборах ще й іншу штуку. Обурена на п. Ол. Ковалевського з Луцька, якого комісія-матка ставила спершу кандидатом до Ради від Волині (на місце уступившого посла Жука), за те, що п. Ковалевський виступив дуже різко проти фальшивої „невтральности" в кооперації, а зокрема напятнував нетактовний виступ д-ра Коберського проти мнимого шовінізму в на-

шій кооперації, — ця ґрупа закинула п. Ковалевському з піною на устах „хрунівство", покликуючись на колишнє його співробітництво в „Українській Ниві" (як ще виходила у Варшаві). Опісля ціла сама ґрупа криками й вигуками не дозволила п. Ковалевському дати вияснення в справі закиненого йому прилюдно „хрунівства" і заявити, що він на члена Ради не кандидує. А вершком „принціповости" наших „невтральників" є факт, що деякі з них, зробивши бучу з приводу кандидатури до Ради п. Ковалевського, опісля заявляли приватно, що вони нічого не мали б проти вибору п. Ковалевського, оскільки до Ради увійшов би й пос. Жук... Це хіба найкраще характеризує щирість намірів і непорочність принціпів ґрупи „невтральників" у кооперації.

Для повноти образу пригадаємо ще, що на минулорічних Зборах Ревізійного Союзу Українських Кооператив ґрупа волинських кооператорів, а між ними й пос. Жук, заклалала протест проти невибрання до Ради Р. С. У. К. саме п. Ковалевського.

*

Доповнення вчорашнього звідомлення.

Аби вичерпати сьогодні звідомлення зі Зборів Р. С. У. К., подаємо якнайкоротше дальший їх хід. *В дискусії над звідомленням*, як ми вже повідомляли, промовляло кількадесять делеґатів. Крім поданих у нас вчора забирали слово: Прокопів, Сікора, Ковалюк (Холмщина), Ковалів, Олексюк, Кантюк Іван (Підляше), Варивода, Турянський, Домашевський, Павук Мих., Чорняк Гр., Цюкенда М., о. Пришляк, о. Карпинський, Садовський Вол., Семенчук, інж. Лучишин Іван, Робук Антін (Сяніччина), Сухарецький, Лисак Гр., Заяць Дм., Ковалевський, Шевчук Іван, д-р Коберський, Сенюк Мих. і багато інших. При кінці промовляв ще пос. О. Луцький, відповідаючи на всі порушені в дискусії справи.

Після того принято одноцушно *резолюції пос.*

Ладики (змодифіковані в порозумінні з референтом пос. Луцьким). У резолюціях заложено протест проти господарської політики уряду з домаганням звільнення в цьому катастрофальному році українських кооператорів від оборотового й доходового податку. Понатим одобрено заходи Ради Ревіз. Союзу в справі злагіднення кризи в кооперативах та виставлено домагання, щоб у найкоротшому часі відбулася ще окрема українська господарська конференція, в якій взялиб участь не тільки представники наших економічних централь, але й визначні економічні діячі й фахівці без ріжниці партій.

З черги приступлено до *вибору шістьох членів Ради і їх заступників та членів Контрольної Комісії*, при чому виввязалася знову широка, іноколи не дуже приємна дискусія, в якій промовляло кількох учасників. Тому, що були дві лісти (комісії-матки і „соц. лівиці"), голосовано картками, що забрало більше години часу. Перед голосуванням покинули салю „прихильники невтральности в кооперації" (радикали), які вже більше — поза кількома селянами-радикалами, які видержали на зборах до кінця — на салю не вернули. Вислід виборів подали ми вже вчора.

В міжчасі зреферував *дир. Филипович бюджетовий преліміпар* на найближчий рік. У дискусії над бюджетом промовляло знову поважне число делеґатів (Данило Мода, д-р Стахів, Кувич, Олексюк Мирон, Мартюк Іван, о. Черкавський і ін.). Відповідав коротко през. Ю. Павликовський і референт дир. Филипович.

Вкінці при точці *внесень і завитів* порушували делеґати ще кілька менше важних справ. М. ін. дир. Горин (Чортків) поставив внесення, щоби змінити статут в тому напрямі, аби делеґат на Заг. Збори Р. С. У. К. міг мати і 20 голосів (досі найбільше 5).

Замкнув Збори в год. 11.30 в ночі през. *Павликовський*, ствердивши їх високий рівень і візвавши всіх українських кооперативних робітників до дальшої невсипущої праці.

Митрополит Андрей про ревіндикацію церков.

Інтервю о. митрополита Андрея Шептицького у польській пресі.

Варшавський, консервативний щоденник „Дзєнь Польскі" з дати 2. лютого ц. р. приносить розмову свого представника з митрополитом греко-католицької церкви о. Андреєм Шептицьким про т. зв. ревіндикацію православних церков на наших північних землях. Цю розмову подаємо далі у дослівному перекладі.

— Чи Ваша Екселенція теж заінтересовані в голосній тепер справі ревіндикації православних церков на „кресах"? Чи так є в дійсности? І чи міг би я довідатись з якої точки погляду Ваша Екселенція формулує це заінтересування?

— Населення сусідньої Волині — відповів о. митрополит — моглоб інтерпретувати таке сказання зовсім інакше, як я це розумію. На Волині маємо досить наших греко-католицьких поселенців. Досі вони були, на жаль, майже цілковито позбавлені релігійної обслуги в нашому обряді. Справа цієї „ревіндикації" моглаб їх поставити у ще важкіші умовини. А при тім прошу памятати, що Волинь ще не так давно була католицьким краєм нашого обряду, що теперішня тамошня людність часто не крила своїх симпатій до нашого церковного обряду (і тут о. митрополит вказує на ґазети) і що доля її душ не може бути для нас байдужою.

— Отже Ваша Екселенція є за слушністю та користністю ревіндикації?

— Саме хочу сказати щось зовсім відмінне, але не хотів би, щоби мене зле зрозуміли. Не входжу в справи колись католицьких косцьолів. Це до мене не належить. Коли Їх Преосвященства оо. епископи латинського обряду думають, що їх треба ревіндикувати і ще можна це зробити корисно, а також, що ці тепер. церкви є їм потрібні та дадуться скоро обсадити збуваючим клером, то це, очевидно, є їх справою застановлятися над цим. Але серед тих церков, дуже богато — це старі, давні греко-католицькі, як ви їх називаєте, унїяцькі церкви...

— Власне. Чи Ваша Екселенція може зголошувати свій акцес до тієї акції ревіндикації?

— Досі нікого я не уповноважнював до висловлювання в моїм імени в цій справі. Вправді деякі закордонні католицькі сфери заінтересувалися цією справою. Мене питали про гадку. Одначе досі я не оголошував мого становища до цього. Акцесу зрештою я зголосити не міг, бо теперішні відносини не передбачали моєї участи, чи заінтересування церковними справами Волині, наприклад, чи давнього російського Поділля. А в кожному випадку, зваживши ріжні обставини не міг би я зголосити акцесу.

— Якто? Чиж Ваша Екселенція волілиб, щоби ці церкви остали в руках православних?

Тут митрополит усміхнувся.

— Є ріжні православя. — По перше: З відома і волі Апостольської Столиці і ми уживаємо деколи такого терміну, напр. у Службі Божій. Він має на Сході своє давне католицьке значіння. Щож до т. зв. „православних", вірних давної російської синодальної церкви, чи як тепер автокефальної православної церкви у Польщі, то мені здається, що більше треба глядіти на душі, які моляться, ніж на святині, в яких моляться.

— Признаюся Вашій Екселенції щиро, що не дуже розумію...

— Однак це просте. Коли я був інтернований

в Росії, славний письменник російський Короленко написав статтю в обороні греко-католицького населення в окупованій тоді Галичині. Воєнна цензура статтю сконфіскувала. Але вона кружляла в відписах і викликала симпатії, які неодно змінили. Тепер якийсь обережний збирач видав її друком. Короленко доказував синодально православним росіянам, що не мають права вважати наших церков своїми та їх ревіндикувати тому, що служили колись і християнам, не підданим Апостольської Столиці. Він твердить, що навіть з православного становища належить шанувати віру батьків, то є цю віру населення, яка вже від кількох віків найшла своє місце культу в греко-католицьких церквах. З належним розріжненням і застереженням щось подібного можна сказати напр. і про православні церкви Волині.

— Якжеж! Адже ці церкви були ще перед деповним століттям уніятськими святинями! Прецінь російський уряд хитрощами й силою відорвав їх від католицької єдности.

— У цьому й річ! Добре памятаю про це і гадаю, що народові, який ледви пів століття тому стільки насильства витерпів у своїй совісти і який у своїй простоті чи людському безсиллі не вмів чи не міг молитись деінде по рідному обрядові, а тільки в тих церквах, гадаю, що такому народові не треба навіть якоюсь притокою давати відчути, що йому завдається нове насильство. Адже-ж згідно із східним законом ці сільські церкви належать до цього-ж люду. Там він приймав хрещення і молився. Довкола них хоронив своїх покійників. У стінах тих церков зберігається те, що в народі є найсильніше, а інколи й найбільше спасення перед агітацією, — ота „віра батьків". Може покищо чимало зпосеред люду не дивиться далі... А коли чогось хоче, то саме того католицького ладу, який памятають в віддалі і який тут маємо. Направду ні! Не можна такому народові, що терпів релігійно і тепер терпить з релігійних мотивів (відомі є церковні замішання на Волині), а крім цього виставлений на велику небезпеку, що втратить усяку позитивну християнську віру, наприклад наслідком сектанства — казати відчувати щось, наче новий релігійний примус чи кривду. Здорова думка народу, віра батьків, що сягає дальше, правдивіше й глибше, ніж теперішний стан, терпеливість церкви... — поведуть його кращими шляхами, ніж усякі судові акції, в яких він добачуватиме лише ворожі заходи супроти себе. Вже чуємо, що він готов вороже реагувати на них.

— Які небезпеки має Ваша Ексцеленція на думці?

— Чуємо чейже про руїнницьку пропаганду на релігійному полі, про наплив штунди, що звертається також до латинських католиків і про всю метушню у національно-церковних почуваннях та ідеях, поширюваних між ними. Недавно Апостольська Столиця жертвувалася відкупувати сконфіскований більшовицькою владою церковну утвар, щоби її звернути до вжитку православним-вірним у Росії. Церква хоче єдности, бо її бажав Христос, її божий основник, але церква не хоче нікому відбирати віри. Якби дійшло до ревіндикацій, то боюся, щоби вони мали не цей перший, а той останній результат. Греко-католицькі духовні кола не візьмуть у тій ревіндикації ніякої участи. Я радий, що можу це сказати. Мені видається теж, що наше становище є згідне з римською стриманістю. Зрештою думаю, що ті аргументи не є чужі преосвященним латинським єпископам, заінтересованим у цій справі, бо гадаю, що так звана „ревіндикація" є в їх очах просто правничою демонстрацією, щоби передавнення не надало законної сили давнім вчинкам російського уряду. В інтересі всіх добре було би, щоби опінія краще зрозуміла той пункт, ніж здається тепер його розуміє.

Румуни стріляють до українців.

„Час" повідомляє, що в Молдовиці підчас виборчої агітації румунські ліберали застрілили українця Балабчука, а в Капо-Кодрулцію вбито Лесковича.

Дотеперішні висліди морської конференції.

Дотеперішні висліди льондонської конференції такі: Англія та Америка згодились на переведення ревізії договору в справі Тихого ляків; осягнено злагіднення французького кондилась зменшити свою военну фльоту, якщо Англія зменшить кількість своїх военних кружляків; осягнено злагіднення французького конфлікту; Англія згодилась вдоволити французькі претенсії що до каналу Ляманш, якщо Франція дійде до порозуміння з Італією в справі Середземного Моря.

Більшовики ліквідують приватну торгівлю.

Московська Рада видала заборону вести приватну торгівлю виробів металевих, хемічних, електротехнічних, матеріялів будівельних, цукру, соли, сірників, нафти, папіросок. Ці товари будуть продаватись тільки в державних кооперативах. Радянська преса пояснює цей факт як важний крок до повної колективізації торгівлі.

Проблема морського роззброєння і Італія.

(Від нашого кореспондента.)

Рим, 1. лютого 1930.

1. Передісторія теперішньої конференції.

У Льондоні досі ще відбуваються палкі дебати на конференції для морського роззброєння. Справа йде про осягнення згоди пяти найбільших морських держав світу — Англії, Сполучених Держав, Японії, Франції, Італії — про обмеження видатків на морське озброєння. Нема сумніву, що ми є свідками одної з важніших конференцій від часів підписання миру.

Походження політики морського роззброєння треба ставити в звязок зі все зростаючим впливом Америки на европейські, чи вірніше, на світові відносини. Европейська війна поширила в свідомості американського народу ідею, яка досі була власністю лише вузького кола політичних діячів, а саме, така, що велика держава, як Сполучені Держави Америки, що має величезні інтереси по всіх кутках світу, не може бути забезпечена від неприємних несподіванок, якщо не матиме могутньої военної фльоти. Тому вже в 1916 р. американський конґрес асиґнував величезні гроші на виконання велитенської програми для створення найсильнішої фльоти, що мала складатися з 156 одиниць ріжних клас. Таким чином, саме тоді, як Англія вела боротьбу на життя і смерть з Німеччиною за морську гегемонію, на другому березі Атлянтику мали ось-ось звести нанівець всі її кріваві зусилля і питання про морську гегемонію повставало в новій, ще більш небезпечній формі.

Дійсно, в доповнення до перших морських асиґнувань в 1916 р., Америка почала видавати на ту-же мету все нові і нові фонди, аж поки в 1918 р. не внесено на конґресі нової програми, що передбачала побудування ще 156 нових морських одиниць. Цієї програми не ухвалили, але від нині для всіх було ясно, що Америка, коли дійсно захоче, матиме наймогутнішу фльоту в світі. Та Англія не хотіла визнавати себе переможеною, і на нову ухвалу американського конґресу про побудування нових 20 великих морських одиниць, відповіла асиґнуванням великих грошевих засобів на збільшення своєї военної фльоти. Японія пішла по тій-же самій дорозі. Два роки після версайського миру, змагання за найбільше морське озброєння приводило вже до кольосальних витрат, які лягали страшним тягарем на державні скарбниці, і на податкові здатности населення. Тимчасом, ніхто не міг сказати, коли і як саме це змагання може скінчитися. Підготовлялася, очевидячки, для всіх нова страшна війна.

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ. 26)

Сміх землі.

Семенюк задумався.

— Наше нещастя лише в тому, що ми все збіраємося працювати й все відкладаємо цю працю на завтра. А час уже щось робити, а не тільки гарно деклямувати.

Одначе, настрій був такий, що ці терпкі слова не в силі були його змінити.

Після обіду Семенюк пішов на село, щоб відразу перевести в життя висновки цієї імпровізованої наради: кинути думку про необхідність заснування кооперативи та сільсько-господарського товариства.

Голянівський залишився з Оленою віч-на-віч. Був дуже вдячний Семенюкові, що той так ревно взявся до праці.

Сиділи обіч на старенькій канапі. Олена оповідала, як вона улаштовувалася на новому місці, змальовуючи всі труднощі в смішному вигляді. Оповіла про розпочату роботу серед жінок, про розмови на сільсько-господарські й виховавчі теми і про плян улаштовування курсів крою й шиття, хору й вистави.

Голянівський уважно слухав. Вогонь, що весь час жеврів у його грудях, розростався все сильніше.

— Радію за вас, а одночасно й сумую.

— Чому?

— Не можу бути постійним свідком вашої роботи на користь народу.

— Будете приїздажати.

— Цього мало. Хотілосяб постійно бачити.

— Залишається вам переселитися сюди, — засміялася весело.

Голянівський, пильно стежачи за її кожним рухом, говорив:

— Панно Олено! ви догадуєтеся, про що я кажу. Доля нас якось випадково звела й під таким ясним промінням сонця. Я хотів би, щоб вона ніколи нас не розводила.

Олена почервоніла. Поборюючи хвилювання від несподіванки, не могла вимовити ні слова.

Голянівський взяв її за руку й поцілував, а потім пригорнув до грудей...

У вікна заглядали дерева та кущі й тихо, одобрюючи кивали вітами. На гильці весело цьвірінькали горобці. А в кімнаті лише голосно билися два серця.

В вікні показалася Семенюкова голова й швидко сховалася.

— Тьфу, — сплюнув він, — як це в них швидко робиться. Гарячі-ж ті безголові шляхтичі. Отак відразу з головою й ба-бах...

Закашляв.

У кімнаті залунав голос Голянівського. Говорив він щось без звязку, аби говорити...

— Значить, уже можна, — всміхнувся Семенюк і ввійшов.

— О, як тут у вас приємно, як у раю... А на дворі така спека.

Сів, витер піт.

— А я вже й діло зробив: намовив селян на кооперативу.

— Я теж діло зробив, — відповів Голянівський підводячись, тільки діло поважніше.

— Ну?

— Дозволь представити собі мою наречену, — несміливим рухом показав Голянівський на Олену.

— Може ти здурів від спеки? Ось і вір, що революція що-небудь змінила в головних царинах життя! Олено, чи може бути, щоб ти, вчителька народу, зробила таку нерозумну річ?

— Хто-ж не робить дурниць, — всміхнулася щасливою усмішкою.

— То складаю побажання. Тільки дайте мені на письмі посвідку, яку я міг би показати на страшному суді, що ця катастрофа трапилась не з моеї вини.

XXXV.

Лідією оволоділа байдужість до всього. Але були моменти, коли примара майбутніх злиднів змушувала її напружувати енергію й шукати праці. Та дарма: всюди чула одну відповідь:

— Нема місця.

Раніше ніколи не приходило їй у голову, що вона колинебудь може залишитися без хліба. Тому жила безтурботно й не цікавилася тим, як люди помагають собі в таких випадках і, які взагалі є джерела заробітку.

Надії на Голянівського щезли без сліду. І то в найтяжчі хвилини життя.

Чомусь і ті, що колись запрошували її до „Стиру" потанцювати, тепер оминали її.

Не залишилося на світі ніодної людини, яку вона моглаб вважати за приятеля. Бюрові товариші, знаючи її минуле, ніколи не вважали її своєю й ніколи з нею близько не сходилися. Ті й вона не почувала себе серед них такою-ж близькою, як інші. А те, що вона пишалася своєю красою й мала деякий успіх у мущин, не могло зближувати до неї товаришок праці.

Отже залишилася одинокою, самітною, всіма забутою.

У ці хвилини вона особливо болюче відчувала розрив з батьком.

— Розшукати його? Перепросити? Навернутися? А присяга?

Це слово навівало на неї містичний жах. Ставала навколішки перед образом, каялася в гріхах, плакала, молилася.

В вухах лунали слова й заклинання черниці: „Як зламаєш присягу, проклята будеш. Життя твоє буде пеклом і згинеш страшною смертю..."

А на зміну цим словам лунали слова Голянівського:

„Для дезертирів одна кара — смерть..."

— З яким призирством, мабуть, вони ставляться до мене! Ні, ні! До них нема вороття!

Знову сльози й молитви. Знову в вухах гудить:

„Зрадникам смерть..."

— А хіба-ж не можна стати служницею на роботу до селян? — блимало в голові. — Так, усюди можна запрацювати...

А за хвилину жах незнаної, пониженої, клятої чорної роботи паралізував всі її сили.

Зайшов до неї Слівінський.

— Хе-хе-хе! Хіба вже світ зійшовся клином? Всюди батьківщина, де є корито. Мій один знайомий навіть на жида перейшов і дав себе...

(Продовження буде.)

для якої приводів могло бути доволі. А проте американська громадська і політична думка не хотіла війни, не хотіла брати на себе відповідальности за нові катастрофи, що мали би впасти на світ. І тому президент Гардінґ 11. серпня 1921 р., звернувся з запрошенням до пяти великих держав вислати своїх представників до Вашинґтону для реґулювання питання про морські озброєння. На цій конференції осягнено лише згоду щодо обмеження кількости панцирних кораблів, причому був встановлений принцип рівности між Анґлією і Сполуч. Державами і між Італією і Францією, — принцип, що став ненарушною підставою Італії на теперішній льондонській конференції.

Таким чином Анґлія тратила свою морську гегемонію щодо панцирників, але продовжувала, паралельно з іншими державами, горячково будувати все нові і нові морські одиниці інших кляс. Це постійне озброювання Европи дало привід знову до запрошення від президента Кулиджа в 1927 р. на нову конференцію. Одначе і ця нова конференція не довела до позитивного висліду, і лише загострила анґльо-американські відносини. У 1928 р. Анґлія намагалася осягнути окреме порозуміння з Францією, щоби мати спільника на можливих нових конференціях, але і тут не дійшло до згоди. Тимчасом ця нова спроба звернена цілком явно проти Америки, ще більш загострила анґльо-американські відносини. І лише прихід до влади в Анґлії „лейбурського" уряду Мекдональда, що нібн щиро хоче світового миру і погоджується на повну рівність анґлійської фльоти з американською, врятував загальну ситуацію і довів до теперішньої льондонської конференції.

Е. Онацький.

В обороні самоуправи.

Промова посла В. Целевича на пленарному засіданні сойму дня 31. січня 1930 р. при законопроекті про виборчу ординацію до міських рад в Галичині.

(Докінчення.)

Приступаю до обговорення в загальних рисах 3-х законопроектів про самоуправу. Насамперед мушу звернути увагу, що на території Східної Галичини істнує те, що не істнує взагалі в Европі, а навіть в Африці, а саме *куріяльна виборча система*. (Голос: в Західній Галичині теж.). Признаю. Куріяльну систему слід віддати до музею старовини. П. міністр Внутрішніх Справ уважає, що сойм робить революцію, коли в Адміністраційній Комісії посли домагаються скасування куріяльної системи і заступлення її демократичною і справедливою виборчою ординацією до сільських і міських рад. Що більше, коли Адміністраційна Комісія почала радити над скасуванням курій у сільських громадах, уряд демонстраційно відкликав від участи в нарадах своїх заступників. Чи не є це дивоглядом XX. віку, коли уважається, що куріяльну систему треба задержати? (Голос: „Премієр Бартель сказав, що її усунення є пильною справою"). Ми чули сьогодні від уряду, що маємо — немов би на кпини — ухвалити міську виборчу ординацію, але з тим застереженням, що вона має *обовязувати щойно по 6 роках*. Є це кепські жарти, яких допускається уряд відносно сойму. Розглядаючи все сказане, мусимо прийти до переконання, що теперішний уряд уважає справу самоуправи сільських і міських громад та повітів у Галичині політичною справою. Прошу панів, треба застановитися, чому в цілій державі скасовано куріяльну систему, а задержано її лише в Галичині. Найшов я на це відповідь, коли розглядав відносини в російській самоуправі за царських часів. Є загально знаною річю, що в Росії трактовано самоуправу під політичним кутом погляду. Давано широкі права самоуправі кірґізів і калмуків, а побоювано ся поляків і українців, тому не введено зовсім земської самоуправи в Конґресівці, а в українських губерніях введено національні курії отже те, чого тепер домагаються „вшехполяки". Ситуація настільки подібна, що ми не можемо стриматися від твердження, що польський уряд тому зволікає з переведенням реформи самоуправи у Східній Галичині, що *боїться нас, українців*, щоби ми в самоуправі не могли боронити наших прав.

Прошу панів, мене, як посла, ображувало те становище, яке заняв міністр Внутрішніх Справ і представники уряду у відношенні до Адміністраційної Комісії. Вони заявили, що вважають справу самоуправи у Східній Галичині справою дуже пильною, але заразом подали, на основі яких засад має наступити реформа. Коли котрийнебудь з послів домагався якоїсь реформи, незгідної з заявою міністра, тоді вставав представник уряду і говорив: „Видно сойм хоче унеможливити ухвалення законів, бо ми маємо доручення, щоби спротивитися внескові посла, як суперечному з заявою міністра". Становище уряду не було співпрацею зі соймом, а спробою введення диктатури в напрямку, що реформа самоуправи має бути точно такою, як бажає собі цього уряд. Знову уряд хоче орґанізацію самоуправи, що істнує в Конґресівці і на північно-західних українських землях, перещіпити невільничо до Східньої Галичини. Він забуває, що ті території за російських часів не мали взагалі самоуправи, а населення Галичини мало широку самоуправу. Коли читаємо галицько-польську пресу, то можна помітити, що час від часу наша публична опінія, польська преса, жаліється на те, що відбирається населенню ту самоуправу, яку воно мало за часів цісарської Австрії. Але ті жалі польської преси успокоюються страшаком українських впливів на випадок привернення самоуправи. Приступаю до обговорення виборчої ординації до міст.

В ст. 2. законопроекту міститься постанова, що міський радний *мусить володіти польською мовою в слові і письмі*. Сталося це на домагання уряду. Уряд пішов дальше від уніфікаційних самоуправних законопроектів. Конституція польської держави ґарантує всім громадянам рівність перед законом і нікому в самоуправі не вільно відбирати управнень тому, що він не володіє якоюсь мовою. Виборча ординація до сойму не ставить вимоги, щоби посол володів польською мовою. Ця вимога міського законопроекту нарушує теж закони про мову, ухвалені соймом в 1924 р. Ці закони дозволяють на те, щоби радні вели наради громадських рад в українській мові. В уніфікаційних самоуправних законопроектах уложених за часів панування ендеції, говориться, що радний мусить читати і писати по польськи і володіти мовою місцевого населення. В тих законопроектах уміщено постанову, що коли радний находиться на території, замешкалій українським населенням, повинен вміти по українськи. А теперішній уряд моральної санації, який чваниться тим, що хоче розвязати справу національних меншин, приймає таку саму постанову! Ба, що більше, — йде ще дальше. *В імени Українського Клюбу заявляю урочисто, що постанову про те, що міський радний мусить володіти польською мовою, уважаємо зневагою достоїнства українського народу і тільки так український нарід розуміє цю справу.* (Оплески на лавках національних меншостей).

В давніших законопроектах писалося, що радний має уміти читати і писати, тепер вимагається, щоби він володів польською мовою. Хто має це стверджувати? Знаємо, хто має стверджувати. Це мають стверджувати окремі комісії під проводом старости. В цей спосіб староста одержить змогу унеможливлювати доступ до міської ради кожному радному української національности, якого він собі не бажає. Коли би при-

Д-Р ІВАН РАКОВСЬКИЙ.

Яка буде наша перша енцикльопедія?

(Продовження.)

2. Історична перспектива й безсторонність.

Задля того наша книга знання мусить подавати не тільки значіння, але також і по змозі коротенькі поясненя поданих у ній назв; це не буде лише словник чужих слів і назв, з ріжних ділянок людського знання, коротко кажучи „лексикон", але справжня мала „енцикльопедія", яка має навчити про всі найважніші прояви, які діються кругом нас (ен кікльо пайдея) — коротко: книга знання. Возьмім наприклад слово: „антропольоґія". Енцикльопедичний словник „Малий Лярус" вдоволюється висказом: „Антропольоґія (гр. антропос, людина, і льоґос, наука) наука про природу людини" (ст. 47.). Може бути, що для широкого загалу французів це вистарчає, наша книга знання таким означенням згаданого слова не може вдоволитися, бо це булиб кпини з нашого широкого загалу; в нашій „енцикльопедії" мусить бути подано не лиш, що значить слово „антропольоґія", але також, які її завдання й способи дослідів та історія й сучасний стан її розвою, так, щоби кожна освічена людина, яка прочитає це пояснення, мала ясне поняття про те, що таке „антропольоґія".

Так зрештою є в меншій або більшій мірі й у згаданих малих енцикльопедичних словників, які ми беремо як зразок для нашої книги знання.

Новиною, яка обурює декого із наших ПТ Дорадників, є намічені короткі огляди ґеографії, історії й літератури найважніших культурних народів, які дехто вважає навіть неможливими або й безвартісними. Позволимо собі звернути увагу, що в згаданому французькому енцикльопедичному словнику Лярусa, який у нас звичайно ставлять як недосяжний зразок таких книг знання, про Францію читаємо: „Франція, одна із головних держав західньої Европи; столиця Париж". Одначе після того йде прегарний коротенький огляд фізичної ґеографії тієї країни, що займає не цілу навіть одну сторінку, відтак цілком добрий огляд економічної ґеоґрафії у 20 рядках, гарний погляд на політичну ґеоґрафію на 1/3 сторінки, після того просто розкішний погляд на цілу історію Франції на 1½ сторінки, а вкінці цілком приличний огляд французької літератури дослівно на одній третині сторінки! (Мал. Ілюстр. Ляруcс, ст. 1384—1393). Анґлія має також коротенькі, а дуже гарні огляди ґеоґрафії й історії тієї країни, майже по 1/4 сторінки. Німеччина має огляди: ґеографічний на 1/5, а історичний на 3/8 одної сторінки. Греція має огляди: ґеографічний на 1/4 сторінки, історичний на 1/2 стор., а літературний на 1/3 сторінки. Так само й інші культурні народи мають там подібні коротенькі огляди, які є так само і в малих енцикльопедіях інших культурних народів. З того бачимо наглядно, що такі коротенькі огляди не лиш можливі, але й конечні, бо інакше в згаданих малих енцикльопедіях, які виходять вже в кілька десятькратному накладі і в яких кожне слівце є старанно розважене і відміряне, вони не малиб місця. Тимбільше потрібні вони для нашого народу і для того в нашій книзі знання вони мусять бути навіть дещо поширені. Це річ самозрозуміла.

Розуміється, що при таких оглядах та загалом поясненнях, особливо історичних і літературних, необхідна цілковита безсторонність. При даних обставинах воно й це може бути інакше. Наша перша книга знання призначена для цілого нашого народу, а не для прихильників якогось одного сторонництва чи погляду. Вона мусить бути строго безпартійна, чи радше понадпартійна, бо тільки така може числити на достаточну кількість покупців. Така безумовна безсторонність мусить бути також вислідком складу її редакційного гуртка. Як відомо, між співробітниками нашої першої енцикльопедії є люди ріжних партій і ріжних поглядів, зеднаних в один згідний гурток спільним гарячим бажанням, дати нашій українській суспільности при даних обставинах можливо найліпшу книгу знання. Ясно, що кожний співробітник мусить шанувати погляди й переконання інших своїх товаришів і через те в повіреній собі ділянці мусить придержуватися безумовної предметовости й безсторонности та в кожнім поясненні обмежитися тільки до ствердження **дійсного стану, нагої правди,** без своєї оцінки та без своїх особистих поглядів. Якби припадком котрий із співробітників при найліпшій волі й прогрішився під тим оглядом, тоді при остаточній редакції це мусить бути справлене. Коли наша книга знання має бути для усіх українців, тоді розуміється, що в ній усі події й особи, навіть сучасні, мусять бути описані, чи пояснені, цілком безпристрастно і безсторонно так, начебто вони належали вже до давної минувшини. Така „історична перспектива" мусить бути додержана, бо від того залежить вповні моральний і матеріяльний успіх нашої першої енцикльопедії і тільки під тією умовою вона може сповнити своє велике культурне завдання.

Тільки ми мусимо застерегтися, що ця „історична перспектива" не буде така як у згаданого „Малого Іл. Ляруса". В згаданому енцикльопедичному словнику справді найбільший сучасний фільософ, Берґсон, має тільки два

няти цей принцип, а випадково військові в чинній службі мали пасивне право виборче до міських рад і випадково на території Східної Галичини знайшовся віцеміністр військових справ ген. Конажевський, то я певний, що він не міг би ніяким способом увійти до міської ради, тому, що не володіє польською мовою. (Загальні оплески і веселість).

Посли з Поморя і Конгресівки оповідали мені, в який спосіб відбуваються там іспити радних з польської мови. Коли би сойм приняв постанову, що радний українець має володіти польською мовою в слові і письмі, то це для нас така важна справа, що будемо змушені занятися питанням про ухвалення цілого закону в обороні українського населення.

Прошу панів, те, що істнує в ділянці самоуправи, це зловживання влади, це підкопування поваги держави. Самоуправа має бути школою громадського виховання, а ми знаємо, що деякі старости, скликуючи війтів на засідання з розмислом забирають з кімнати засідань крісла, щоби вони стояли. В цей спосіб хочеться зробити з війтів звичайних поліціянтів чи капралів самоуправи. Очевидно, проти тих спроб у самоуправі мусимо якнайрішучіше запротестувати. Коли ми представляємо катастрофальне положення самоуправи на українських землях, то проти наших виводів чуємо звичайну фразу: „українське громадянство щораз більше успокоюється. Українське населення з більшим довірям відноситься до старости, як до українських послів". Не буду відповідати на того роду безглузді заміти. Коли ми жалімося, ви говорите, що маємо на меті плести нісенітниці, яких цілю підкопати авторитет держави. Прошу мені вірити, що ми не є в силі в такій мірі підкопувати авторитет держави, як це роблять старости, і взагалі представники влади своїми протизаконними розпорядками!

Вкінці хотів би я сказати кілька слів про технічні недостачі законопроєкту про виборчу ординацію до міських рад. Прошу, панів, до всіх розпоряджень уряду відносимося з недовірям і мені здається, що Адміністраційна Комісія дала завеликі управнення урядові, коли покликалася в законопроєкті на декрет Президента Річипосполитої, а не зазначила, яка ординація має обовязувати. Отже уряд має змогу змінити виборчу ординацію та приноровити її до своїх політичних намірів. Взагалі в акції проти українського населення уряд суперечить з ендецією. (Посол Паліонк: Це правда!). Ендеки є щирі й отверті і сказали нам при законопроєкті про повітові ради, що треба створити національні курії, в яких 20 проц. польського населення мало би той сам голос, що 80 проц. українського, себто ту саму скількість членів повітової ради. Уряд заявився проти цього проєкту, але рівночасно домагається, щоби залишено йому зовсім вільну руку в творенні виборчих округ. Він хоче мати право творити округи від 1 до 8 мандатових. Там, де „інтерес держави" проти українців вимагав би утворення одномандатової округи, там створено би одномандатову округу, де двомандатової, там двомандатову округу і т. д. Отже уряд хоче без названня справи по імені, при помочі виборчої ґеометрії і виборочих штучок осягнути ту саму ціль, що ендеки. Мушу погратулювати урядові і признати, що він зручніший від ендеків.

Оскільки річ іде про наше становище до законопроєкту про ординацію до міських рад у Галичині, то хочемо звязати цю справу з другими самоуправними законопроєктами. Хочемо, щоби рівночасно з міською ординацією ухвалено виборчу ординацію до сільських громад у Галичині і виборчу ординацію до повітових рад. Відносини, як запанували у ділянці самоврядування, є неможливі до видержання і тому з ухваленям законопроєктів не слід зволікати. Ухвалення тих законопроєктів повинно творити для вас *затичку безпеки, що бодай на якийсь час злагіднила би обурення українського населення!* Українська Парляментарна Репрезентація змагатиме до того, щоби самоуправні законопроєкти були якнайшвидше ухвалені, щоби самоуправі признано по змозі якнайширші права та щоби змінити внески уряду, який хоче завести самоуправу касарняну!

рядки, а про багатьох всесвітніх вчених, навіть відзначених нагородою Нобля, нема ні одного рядка, як напр. про славних фізиків як: Ареніюс, Бор, Ляве, Майкельзен, Мілікен, Онес, Плянк і ін. таких дослідників-хеміків як: Баер, ван-т-Гоф, Нерист, Оствальд, Разерферд, Фішер Еміль, і таких заслужених учених як: Ерліх, Гольджі, Рамон і багато інших. За те в згаданому „Ляруссі" присвячено багато місця таким заслуженим для людської культури людям як: німецький цісар Вільгельм I. (19 рядків), російські царі Олександер I. (10 рядків) і Олександер II. (8 ряд.), королі: Едвард VII. і Фердинанд болгарський (по 7 ряд.) та безліч всяких „пануючих" і генералів всесвітньої війни (по 6—7 рядків), а вкінці королівським любовницям, з мадам Помпадур на чолі, якій присвячено аж 17 рядків!

Безумовно такої „історичної перспективи" ми наслідувати не можемо, бо це булоб великою похибкою. Певно, що й чужі слова треба в нашій книзі знання взяти якслід на увагу, бо справді „наш вік залитий чужими словами", якими щодня користуємося без розбору" — як справедливо пише д-р М. Рудницький. („Діло" ч. 273). Одні з тих слів приносить нам з собою культура, вони міжнародні і для того, що дуже вигідні, ніхто їх не пробує навіть перекладати, як напр. концерт, театр, кіно і т. п. Але є й багато таких чужих слів, які ми забрали від інших народів, хоч у нашій мові на дотичні поняття, чи прояви, є свої рідні слова. Те саме є й у всіх інших культурних народів. Одначе у тих народів тепер завзято працюють над тим, щоби всі чужі слова, не лиш давно засвоєні наукові й технічні назви, але й загально вже вживані „міжнародні", заступити своїми рідними.

(Докінчення буде.)

На орґанізаційному фронті.

ЗБОРІВЩИНА.

Дня 4-го січня ц. р. відбулася у Зборові в салі „Рідної Школи" довірочна нарада громадських радних. Хоч повідомлення про нараду розіслано всього на 3 дні перед нарадою, то із самої зборівської судової округи прибуло 145 радних. Справу громадської самоуправи реферував сенатор Кузьмин. Справа незвичайно зацікавила радних і багато з них забирало голос у дискусії.

Арештування в Бесарабії.

В Кагулі арештовано комуніста Ароновича, який був членом організації, що мала центр у місті Леові. Арештовано також комуніста Фляйшмана і Блянка.

Сутичка соціялістів із гаймверівцями.

В Еґенбурґу під Ґрацом прихильники Гаймверу розліплювали свої аґітаційні плякати, против чого протестували соціялісти. При тім прийшло до кривавої сутички між соціялістами і гаймверівцями, в якій було 4 особи легко ранені, а двох соціялістів потерпіли тяжкі рани. У кількох австрійських містах відбулись антисоціялістичні демонстрації гаймверівців.

Перед великим страйком в Анґлії.

Льондонська преса повідомляє з Манчестеру, що англійський промисл стоїть на переродні великого ґенерального робітничого страйку. У страйку візьме участь 200.000 робітників із фабрик бавовни, а до них долучується 4000 робітників інших фабрик. Причиною страйку є кріза в англійському бавовняному промислі.

У Берліні і в Гамбурґу спокійно.

Німецька преса пише, що поліція в Берліні і Гамбурґу остаточно зліквідувала всі спроби комуністів викликати вуличні авантюри і неділя проминула в цих обидвох містах цілком спокійно. В суботу в Гамбурґу арештовано декілька комуністів.

Прімо де Рівера іде на Балеари.

Бувший диктатор ґен. Прімо де Рівера іменований військовим командантом Балеарських островів. Новий кабінет ухвалив, що всі міністри мають точно розглянути всі розпорядки, видані за диктатури Прімо де Рівери. В адміністрації переведуть вел. ощадности. Кількох ун. професорів, яких звільнили зі становища, або їх усунув диктатор, вернуть на давні становища. М. і. верне у Салямашку ректор тамошнього університету славний фільософ, публіцист і письменник Міґуель Унамуно.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платить кооперативам дня 4. лютого за масло експортове, солене, пріма по 5·20 зол. за кільограм; за масло десерове несолене, пріма 5·— зол. за кг.; за літру молока 3½ сотики; за літру сметани 1·70 зол.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

НОВИНКИ

— **Фотограф Янушевич, вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої). Тел. 5960.** 238 40—?

— **Заняття „Діла".** Вчорашне число „Діла" заняло Львівське Городське Староство за промову-деклярацію посла д-ра Дм. Левицького, виголошену на засіданні сойму дня 3. лютого ц. р. в імени Українського Клюбу (УНДО), Українського Соц.-Радикального Клюбу, Білоруського Клюбу й українських послів Сель-Союзу. Це 1-а конфіската „Діла" в цьому році.

— **До ювилею „Діла".** На цьому місці нотуємо ще один привіт для „Діла" з нагоди його 50-тиліття, що наспів з Праги від Видавництва „Чесько-українська Книга" і від „Громади українців з Кубані" у Празі. Привіт підписаний проф. Марією Омельченко.

— **Кінець голодівки.** Українські політичні вязні у тюрмі „Бриґідки" у Львові покінчили дня 3. лютого голодівку по тім, як судові і прокураторські власти запевнили, що найдальше до 10-ти днів покінчать слідство.

— **Національний Музей у Львові** (вул. Мохнацького 42) мав у місяці січні дорогою дарів, закупна та книгообміну 47 чисел (54 предмети) приросту до загального числа 28.087. Жертводавцями були пп.: Брилинський М., Виницький О., акад. Возняк М., Зубик Р., о. Копистянський Т., о. д-р Костельник Г., радн. Коцюба М. (6 предметів по етнографії), адміністрація „Літературно-Наукового Вістника" (бракуючі числа), міністерство освіти в Римі (видання з конґресу книги), Петришин Д., акад. Студинський К., (3 пергам. грамоти) і Ясінчук Л. Управа Музею складає усім їм за це щиру подяку. Між закупнами є замітніших 27 дошатих ікон XVI. ст. До „Громадського Комітету розбудови Нац. Музею" приєдналися і професори Укр. Університету в Празі, пп.: Артемович А., Горбачевський І., Дорошенко Д., Колесса Ол., Січинський В., Смаль-Стоцький С. і Щербаківський В.

— **З життя українських студентів у Вильні.** Дня 8. грудня 1929. у Вильні відбулись загальні збори Т-ва „Кружок Українських Студентів УСБ." із таким порядком дня: отворення зборів, прочитання статуту і протоколу попередніх загальних зборів, звіт з діяльности виділу і Ревізійної Комісії, уділення абсолюторії старому виділові і вибір нового виділу. До нового виділу вибрані: Сагайко Нікандер, голова, Вацик Захар, заст. голови, Іван Завадович, секретар, Марія Королівна, скарбник, Ярослав Штойко, бібліотекар. Заступниками членів виділу вибрано: Мирослава Хомишина і Льва Тимчука, а до Ревіз. Комісії увійшли: Микола Сомчинський і Ярослав Флінта.

— **Львівська хроніка.** Поліція арештувала служницю Ольгу Федьківну, яка підчас своєї служби у Маріяна Оховича, при вул. Травґута, заразила венеричною недугою дволітню дитину Оховича, Яніну. Недугу запримічено так пізно, що нещасливій дитині почали відпадати части тіла. У поліції ця служниця призналась, що венеричною недугою заразив її Осип Томашевський, при вул. Берка ч. 20. — На вул. Леґіонів автомобіль ч. 91076 переїхав 11-літнього Романа Лапана, за що арештовано шофера Ізидора Зайденгофера. — Коло електрівні найдено немовля, підкинене невідомою матірю.

— **Знов самовбивство учня.** Ще недавно преса писала про самовбивство ґімназійного учня в Самборі, а сьогодні приходиться нотувати другий подібний випадок: На днях учень III. кляси самбірської ґімназії Генрик Букля кинувся в Хирові під поїзд і згинув на місці. Його товариші говорять, що Генрик Букля дістав на півріччя лихі ноти з деяких предметів і зі страху перед батьком закінчив самовбивством.

— **Випадок чи самовбивство?** Дня 2. лютого в касарні 49 полку в Коломиї згинув трагічною смертю підполковник Станислав Кшисік, командант згаданого полку. Згинув він від револьверової кулі, яка перейшла крізь його живіт і застрягла в хребетнім стовпі. Підчас випадку нікого не було в кімнаті, жінка цього підполковника була тоді у Варшаві і тепер важко ствердити, чи Станислав Кшисік застрілився випадково через необережність, чи може маємо до діла з самовбивством.

— **Конфіската друків на почті.** Польське міністерство почт і телеграфів видало обіжник до всіх почт. дирекцій, в якому пояснює, що на основі держ. розпорядку на почті можна конфіскувати лише пакети, які не надані в формі замкнених листів. Конфіскувати друки в замкнених посилках можна лише на приказ суду або прокуратора.

— **Луначарський головою Академії Наук.** Радянська преса пише, що за наукові заслуги Луначарський вибраний членом російської Академії Наук, а радянський уряд домагається, щоби його вибрано головою цеї Академії. Тому, що

домагання урядуСРСР все буває сповнене, можна бути певним, що Луначарський буде вибраний головою Академії Наук.

— **Смерть жінки Анатоля Франса.** З Парижа повідомляють, що у Франції померла вдова по великім письменнику Анатолі Франсі. Покійна походила з родини Ляпрево, довгі літа була приятелькою Анатоля Франса, а вийшла за нього заміж, коли великий письменник був уже в поважнім віці.

— **Індійці вже підкладають бомби.** З Льондону пишуть, що у британськім музею в Льондоні вибухла бомба, яка не спричинила більшої шкоди. Поліційне слідство виказує, що бомбу підложили індійські студенти, які щодня бувають у цім музею і мають часті суперечки з англійськими студентами. Дотепер арештовано двох індійських студентів, які не признаються до вини.

— **Міліони людей подорожує.** Розвиток, прискорення і подешевіння засобів комунікації роблять світ все „меншим" і все більше людей їздить з краю до краю і навіть з одної частини світу до другої. Для прикладу кажучи, на протязі 1929 р., понад одинацять міліонів осіб приїхало в Америку з моря, на кораблях, автомобілях то-що. Майже міліон автомобілів переїздить що місяця канадійську і мексиканську границю в цей бік і приблизно стільки в другий. Европейських туристів приїздить в Америку ще не богато, не цілих 65 тисяч на протязі останнього року, але коли порівнати з їх числом яких двацять літ тому, то воно збільшилося вдесятеро. Більшість приїзджаючих це американці, що вертаються з Европи, Канади, Мексика, Південної Америки. Понад пів міліона виїздить їх щороку в ріжні европейські краї, знову вдесятеро стільки, скільки бувало двацять літ тому.

— **Большовицькі демонстрації в Ню Йорку і Вашингтоні.** На острові Гаїті вже спокійно, але большовики в Ню Йорку взяли собі неспокої в Гаїті за притоку до демонстрацій проти американського уряду. Там до протесту зібралось 500 большовиків, яких поліція розігнала. Вже тяжче їм було демонструвати у Вашингтоні, де нема большовиків. Отже післали туди 30 демонстрантів з Філядельфії. Вони ходили з таблицями коло Білого Дому, де їх поліція арештувала і готовила їм нічліг в арешті. Але президент Гувер звелів їх зараз випустити і віді слати до батьків, кажучи, що він не хоче тим збаламученим помагати, щоби дешевим коштом стали мучениками і героями.

—**Султаном бути.** Останній султан Туреччини залишив 13 дітей і 9 жінок. Він був одним з найбагатших людей світа і вмираючи 1918 р. після абдикації залишив великий маєток, який нова турецька влада сконфіскувала. Деякі землі, що були приватною власністю султана, попали під владу Греції. Тепер жінки та діти султана стараються дістати бодай частину спадку султана і при помочі англійського уряду здобули те, що грецький уряд виплатив їм 200 міліонів драхм, а турецький уряд мусить віддати деякі сконфіскoвані маєтки султана на власність його жінок і дітей.

— **Новий твір Бернарда Шова.** Льондонська преса пише, що Бернард Шов видає свій новий твір-драму, якої акція розвивається в 2030 році; у цьому році, як змальовано в драмі, в Европі шаліє нова війна. Льондон є у розпучливім положенні, його облягає німецька армія, у всіх костелах і на гробах невідомого вояка англійці моляться за побіду Англії. Ось таке тло нової драми Б. Шова.

Дальша бюджетова дискусія.

Авантюра з палатою контролі. — Проти П. А. Т-а.

(Іх) Сьогодня сойм переробив бюджет сойму, президента республики, найвищої палати контролі, ради міністрів і мін-ства праці та суспільної опіки. З важніших моментів слід зазначити гострий виступ посла Соболевського (ББ.) проти найвищої палати контролі, який стоїть у звязку з останніми увагами палати контролі про діяльність уряду за бюдж. рік 1927-28. Критика найвищої палати контролі послом Соболевським викликала великий гамір на цілій салі і гостру репліку послів Ратая і Квапінського (ППС).

При обговорюванні бюджету президії ради міністрів, критиковано діяльність офіційної Польської Агенції Телеграфічної, яка подає тенденційно не лише вісти з закордону, але навіть звіти зі сойму, наводячи промови послів з одинки, промовчуючи інших. Пос. Домбський зголосив навіть демонстраційний внесок на скреслення цілої суми на утримання ПАТ-а. Коли про це довідався голова ради міністрів п. Бартель, казав негайно перевести слідство і зараз на місци усунено одного співробітника ПАТ-а, за вчорашній звіт з сойму, який ПАТ подавав дорогою радія на провінцію.

Промови українських послів.

При бюджеті мін-ства праці і сусп. опіки виступило сьогодня двох українських послів. Пос. Паліїв в імени Українського Клюбу приєднався до хору протестів проти господарки в Касах Хорих, наводячи ті моменти з господарки Кас Хорих, де вовсім нехтується інтереси українських обезпечених, хоч чинитьби на користь Кас Хорих лежать такими самими тягарами на українцях. Головну частину своєю промови присвятив еміґрації, при чому виступив проти вербування еміґрантів до Перу. Поновив свій внесок про асиґнування якоїсь суми на поборювання аґітації за еміґруванням до Перу, як аґітації злочинної. Вкінці промовець знову порушив справу незабезпечення українських інвалідів і домагався допомоги для них. Більшу промову виголосив пос. А. Максимович. Зміст його промови такий: З огляду на те, що український нарід замешкує території найменше промислові й не маючи можности праці і заробітків, живе в нужді, державна сусп. опіка повинна в головній мірі торкатися українського населення. На бюджетовій комісії говорено про 230,000 безробітних в державі. Однак нічого не говориться про міліони безробітних українських беземельних нуждарів. Уряд нехтує резолюції ухвалені комісією охорони праці 14. III. 1929. про потреби створення спеціяльного фонду публичних робіт для затруднення безробітних, головно безробітних на селі. Зокрема промовець перейшов докладно нинішній стан робітників рільних, спроваджуваних з гірських сіл на сезонові роботи на ріллі, дальше робітників затруднених в лісах при вирубі дерева, кваліфікованих робітників і спинився ширше на спекуляціях в лісових підприємствах. Промовець звернув увагу на відносини в лісах фірми „Будуля", в яких працює поверх 1500 робітників, рекрутованих з сіл повіту Турка, Старий Самбір, Дрогобич і Сколе. Інспектор праці, на жаль, неласкавий зацікавитися, в яких умовах працюють там робітники. Відносно українців провадиться взагалі практику бойкоту при занятті, спроваджуючи зате робітників з далеких західних повітів. На примір наводить промовець ухвалу палати нафтових працедавців у Бориславі зперед 4-ох літ, в якій кажеться про потребу затруднювати в першій мірі бувш. польських леґіоністів. Щодо нафтового промислу, то хронічною хоробою є картелізація і обєднування капіталів французьких і англійських, в чому співпрацює уряд, а що причиняється до зросту безробіття. Зокрема промовець говорив про політику обовязкової асекурації. Український працедавець і робітник, віддаючи на забезпеку працюючих свій гріш, має право жадати, щоби міг брати участь в адміністрації тими грішми. Тимчасом зліквідовано окремі асекураційні інституції, а від інституцій польсько-державних вдсувається українців. Клясичним приміром є Польський Заклад Убезпечення умових робітників у Львові, до якого після примусової ліквідації анальоґічної української установи, ввійшли також українські умові робітники. Та інституція веде наскрізь шовіністичну політику і не лише відсуває українських членів від впливу на інституцію, але навіть від користей, які їм належаться з титулу приналежности. Дальше промовець напятнував відношення до Українського Т-ва Охорони Дітей і Опіки над Молодю у Львові, яке замісць діставати допомогу від держави, залишається під постійною опікою поліції. У висновку своїх виводів промовець заявив, що Український Клюб відноситься неґативно до бюджету мін-ства праці і сусп. опіки, який так само, як цілий бюджет неґує інтереси українського населення.

Конституційна комісія.

(Іх) На сьогоднішнім засіданні конституційної комісії рішено розглядати внесок ендеції про продовження бюджетової сесії, в тих випадках, коли сесія була урядом відложена, або коли не мала можности урядувати разом зі всіми внесками про зміну конституції. Ця ухвала комісії, котра перейшла голосами одинки і лівиці є деякою побідою уряду, який боровся проти внеску ендеції, як проти демонстрації, на відложення сесії до осени минулого року.

Папа скличе заг. собор.

У Чіта ді Ватікано кажуть, що можливо, що папа спеціяльною булею скличе собор. Папа Пій XI. слідкує пильно міжнар. пацифікацію та хотів би причинитися до того, щоби людськість довести до нарад над міжнар. співпрацею. Собор мав би теж за завдання поглиблення почитання Успення Пр. Богородиці. Ап. Столиця від 1866 р. не скликала собору, бо вважала істнуючі відносини такими, що внеможливлюють скликання консисторів. Папа XI. у своїй першій енцикліці згадав про потребу скликання соборів. Тепер латеранський пакт уможливив би скликати собор. Зачувати, що дипл. корпус, акредитований при папі, взяв би участь у засіданні собору.

За зірвання взаємин Франції з СРСР.

У звязи з інтервенцією амб. Довгалевського в Ке д' Ордей (в звязи зі справою ґен. Кутєпова та нібито плянованим нападом на амб. СРСР.) Тардіє заявив представникові СРСР, що у Франції є свобода преси й радив амбасадорові звернутися до суду. „Віктоар" називає інтервенцію Довгалевського вершком безсоромности. „Ліберте", навязуючи до погроз Довгалевського про можливість зірвання дипл. взаємин між СРСР. і Францією, зазначує, що виїзд большовицьких дипльоматів із Парижа привитала би з полекшою більшість фр. гром. думки. Одначе це не може статися, поки не вияснеться справа Кутєпова і поки не покарають виновників. „Матен" повідомляє, що амб. Довгалевський вислав свого першого секретаря Аренса у Москву, щоби здав звіт про справу Кутєпова. Зачувати, що Довгалевський просив у свого уряду 3-міс. відпустки, бо справа ґен. Кутєпова його дуже поденервувала. Будинку амбасади пильнує сильний поліц. відділ.

Інтерпеляція в палаті громад.

Мін. закорд. справ Гендерсона заінтерпелювали 42-ий раз у справі большовицької пропаґанди в Англії. На запит Чемберлєна Гендерсон відповів, що в ост. днях сталася подія, яка не може причинитися до англ.-большовицького зближення.

Канц. Шобер у Мусолінія.

Дня 4. лютого приїхав у Рим австр. канцлер Шобер. На двірці витали його держ. підсекретар у мін-стві закорд. справ, ґубернатор Риму, представники палати заступників австр. кольонії. Попол. Шобер відвідав Мусолінія, потім було в Опері ґалеве представлення в честь гостя.

Конфіскують часописи прихильні Прімо де Рівері.

В Еспанії цензури й далі не скасовано. Замітне, що тепер конфіскують часописи, зближені до Прімо де Ріври. Скликані бувш. диктатором збори Т-ва Патріотичної Унії заборонено на основі приписів, виданих свого часу Прімо де Рівером. Ґен. Прімо де Рівера попрощався з королем і його сімєю та Беренґуером.

З судової салі.

Розправа за правосл. церкву у Львові.

Як відомо, від довшого часу йде спір за прав. церкву при Францішканській вул. До церкви висуває претенсії рум. релігійний фонд у Черніівцях і церк. брацтво та еп. Діонізій з Варшави. Суд І. інстанції признав церкву рум. рел. фондові в Черніівцях. Дня 4. лютого відбулася апел. розправа. Був на ній і рум. консуль. Свого часу ґен. прокураторія внесла скарґу до суду, щоби церкву признати польському урядові, як сукц. державі, тому сторони зажадали перервання розправи. Ап. суд відкинув це домагання й розправу ведено далі. Д-р Рабнер (заступник еміґрантів) доказував, що рум. рел. фонд не може мати претенсій до церкви. В год. 13. розправу замкнено, а суддя заповів присуд на письмі.

За вбивство суперника.

Дня 3. лютого перед львівським судом присяглих станув Василь Заблоцький, з села Річниці, пов. Рава Руська, обвинувачений в то-

му, що застрілив свого суперника Олександра Ключковського. Акт обвинувачення говорить, що Заблоцький і Ключковський любили одну дівчину Теклю Щербу, яка порішила вийти заміж за Ключковського. Коли вже мало відбутись весілля, Заблоцький погрожував, що оженить свого суперника „зі смертю", а кілька тижнів перед весіллям Василь Заблоцький справді застрілив Ключковського. Обвинувачений не признається до вини, але суд має багато доказів проти нього. Перший день розправи проминув на переслуханні обвинуваченого і свідків.

Другого дня після переслухання свідків, оборонець д-р Лев Ганкевич у своїй промові виявив безпідставність доказів вини обвинуваченого і розбив усі заміти акту обвинувачення, після чого суд присяглих видав присуд, яким Заблоцького звільнено від вини і кари і тогож дня обвинувачений, якому грозила кара смерти, опинився на волі.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Антін Пашковський, комісар податковий в Бережанах, помер дня 8. січня 1930 року на 57. році життя. В. Й. П.!

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

І. Крипякевич: **Історія України для народа.** Львів, 1929. Накладом Фонду „Учітеся, брати мої". Ч. 10. Стор. 148. Форм. 8°. Недостача популярної історії українського народу для масового поширення відчувалася в нас останніми часами дуже діймаючо. Тому зі щирою радістю треба повитати появу цієї книжки. Автором її загально-відомий і заслужений на полі історичних дослідів учений д-р Іван Крипякевич. Книжка написана легко, приступно, прегарною мовою а до того живо ілюстрована. Все це віщує їй повний успіх на нашому книжковому ринку. Варто, щоби наші читальні поспішилися з її замовленнями і чим скорше познайомилися з її цінним змістом. Книжку можна замовляти в Т-ві „Просвіта". Львів, Ринок ч. 10/II.

ЖУРНАЛИ:

„Літературно-Науковий Вістник", місячний журнал літератури, науки і громадського життя. Річник XXIX. Книжка II. За лютий 1930. Зміст: Богдан Лепкий: З різдвяних настроїв; Л. Ромен: ***; О. Стефанович: ***; О. Т.: На смерть Г. Чупринки; М. Рильський: ***; П. Марійчин: Мамин син; К. Мірків: Не стоя' за життям; д-р О. Бабій: Микола Євшан; М. Рильський: ***; Нат. Королева: De profundis seculorum; М. Рильський: Нові струни; Ген. М. О. Павленко: Спомини; М. Рильський: Сатирикові; д-р Лука Луців. Шість радянських повістей; О. Ольжич: ***; Характерник: Зброя Москви; Л. Мосендз: Mia stella; Евген Ю. Пеленський: Західньо-українська етноґрафія; О. Ольжич: ***; Жорж Ферре: В анґлійськім коледжі; М. Рильський: ***; О. В.: На краєвім екрані; В. Щ.: Степова культура на Україні; Бібліоґрафія; Нові книжки.

„Богословія", науковий тримісячник. Видає Богословське Наукове Товариство. Львів, 1929. Том VII. Кн. 4. Зміст: о. проф. д-р Йос. Сліпий: Папа Пій XI.; Prof. d-r J. Slipyj: Directiones quaedam progressum theologicum in Oriente spectantes; о. д-р Василь Мацюк: Про заручини в Галицькій провінції; Огляди і оцінки; Вибрані питання: Богословське Наукове Товариство; Всячина-Хроніка; Книжки і часописи.

„Учительське Слово", орґан „Взаїмної Помочі Українського Учительства". Рік XVIII. Ч. 3. Львів, 1. лютого 1930. Зміст: Ювилей „Діла"; Орґанізація Відділів; Спілка польського вчительства народніх шкіл; Орґанізаційні справи; Що пишуть про учительство; Комунікат; Учительські ювилейні пісні; Хроніка. Додаток: „Шлях виховання й навчання", педаґоґічно-методичний місячник. Ч. 2. Рік 4.

Літопис „Червоної Калини", ілюстрований журнал історії та побуту. Число 2. Львів, лютий 1930. Річник II. Зміст: О. Олесь у Львові; В чотирокутнику смерти; „Віденський курінь" і його переїзд до Галичини; Отаманщина; Між Білою Церквою і Мотовилівкою; „Ой, видно село, широке село під горою"; Микола Аркас; Кінна скорострільна сотня; З діяльности Т-ва Охор. Воєн. Могил у Кракові; Нарис історії XIV бриґади УГА; Рефлексії на „спомини" д-ра С. Шухевича; Матеріяли і документи; Бібліоґрафія.

„Нові Шляхи", літерат.-наук., мистецький і громадянський журнал. За січень 1930 р. Ч. 1. Рік II. Зміст: І. Крушельницький: Поема про різьбаря; В. Бобинський: Розпятий скрипак; М. Калинчук: Вартівничий; Я. Кондра: Сонце нам оддайте; Я. Скріт-Тамарнік: Чорноморе; С. Ігор: Дві поезії; П. Орешін: Ми; Гр. Епік: Під лісом; А. Крушельницький: Біг у сутінках; Ю. Опільський: Під орлами Роми; А. Шніцлер: Зелений какаду; Я. Константинович: Медична психольоґія й мистецтво; Сіґма: В добі занепаду; Огляди; Записки; Наука; Суспільні справи; Господарські справи; Громадське життя; Видавнича справа; Замітки й оцінки. — Ця книжка підпала конфіскаті за два розділи роману А. Крушельницького „Біг у сутінках".

„Нова Хата", журнал для плекання домашньої культури. Рік VI. Ч. 2. Львів, лютий 1930. Зміст: І. Гургула: Видання українських вишивок з кінця XIX в. Діти і театр; Про український жіночий притулок у Чехословаччині; Кум-Кума: Пластунка; Н. М.: Проблема; М. Ч.: Сон щастя; Анна Тарасевич-Ортинська: Із воєнної літератури; М. Омельченко: Марія Конечна; Різні вісти; Л. Свенціцька: Одяг середньовіча; Л. Л. Лешетарство; д-р С. Парфанович: Гіґієна жінки; Приписи; Мода; Ручні роботи; Ґарін-Михайловський: Діточі літа Тьоми; Ілюстрації.

„Зиз", журнал сатири та гумору. Рік VII. Ч. 3. Львів, дня 1. лютого 1930.

„Slovensky Prehled", pro poznavani politickeho, hospodarskeho, socialniho zivota slovanskych statu a narodu. Redactor: Adolf Cerny. Praha 1930. Rocnik XXII. Ч. I.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Зелиний Міський Театр:

Середа, 5. лютого, год. 7·30 вечором „Мамуся на відданні".

Четвер, 6. лютого, год. 7·30 вечором „Княжна Шікаго".

Малий Міський Театр:

Середа, 5. лютого, год. 7·30 вечором „Міреле Ефрос".

Четвер, 6 лютого, год. 7·30 вечором „Міреле Ефрос". (Знижені ціни)

Театр ревії „Іонг" — в салі кіна „Кольосей":

Середа, 5. II., „Серденько, стягни маску!". Дві вистави: год. 7·30 і 9·30.

Четвер, 6. II., „Серденько, стягни маску!". Дві вистави; год. 7·30 і 9·30.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Співаючий свідун".

КАСІНО: Заборонені години (Рамон Новаро). Карло XII (в ролі царя: Мик. Северський, в ролі Карла: Геста Екман).

КОЛЬОСЕИ: Жовта контрабанда. — З тюрми на престіл.

ЛЕВ: Чоловікове право (Біллі Дов).

МАРУСЕНЬКА: Сильна людина (на осн. повісти Ст. Пшибишевського, в гол. ролі Гр. Хмара із Театру Станіславського).

ОАЗА: Шпіон на російському дворі (Ліяна Гей.)

ПАЛЯС: Звукова фільма: Корабель комедіянтів (Лява де Пвнте).

ПАН: Буря над Азією.

ПАСАЖ: У нічній країні.

ПРОМІНЬ: Бедуїнове кохання.

СІЛЕВЕ: Буря над Азією.

ФАТАМОРҐАНА: Любовна ніч засудженого.

ХИМЕРА: Кохання без сотика (Кляра Бов)

УТІХА: Леді Гемілтен.

Програма радіо.

Четвер 6. II. 1930

Варшава (1411,7) 12·40 Концерт модні. **Ляйпціг** (259) 20·00 Концерт мандоліністів. **Льондон** (356,1) 20·45 Концерт. **Берлін** (418) 17·00 Скрипковий рецитал. **Стокгольм** (436) 19·30 Концерт солістів. **Прага** (487) 16·30 Концерт **Мілано** (501) 17·00 Музика. **Брюссель** (509) 21·15 Органи. **Відень** (516·3) 11·00 Квартет Сельвінга. **Будапешт** 16·00 Мадярські пісні. **Москва** (825) 19·00 Концерт. **Ленінград** (1000) 16·00 Сучасна музика **Харків** (1304) 16·00 Концерт.

Пятниця 7. II. 1930.

Варшава (1411,7) 20·15 Концерт. **Ляйпціг** (259) 16·30 Гітара і тріо на скрипці. **Льондон** (356,1) 16·45 Концерт для шкіл. **Берлін** (418) 16·00 Фортепяновий рецитал. **Стокгольм** (436) Норвеський концерт. **Рим.** (441) 21·02 Симфонічний концерт. **Лянгенберг** (473) 20·00 Танці та арії. **Прага** (487) 19·00 „Буря" опера Ферстера. **Брюссель** (509) 21·15 Концерт. **Відень** (516,3) 16·30 Фортепянове тріо. **Будапешт** (550) 19·30 Старі танці і вальси. **Москва** (825) 15·30 Концерт. **Ленінград** (1000) 16·30 Концерт. **Харків** (1304) 15·30 Пополудневий концерт. **Париж** (1725) 13·30 Грамофонові платти.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Замісць вінка на домовину бл. п. директора Центробанку Кости Паньківського — складає Дирекція Центробанку квоту: 500 (пятьсот) золотих з призначенням квоти 250 золотих на безробітних ремісників, членів Товариства „Зоря" у Львові і 250 золотих на „Рідну Школу". 1407 1—1

На Рідну Школу зложили в золотих ВП.: Іван і Марія Літинські 20, замісць вінка на домовину бл. п. дир. Кости Паньківського; Петро Мельникович — Рожнітів 55 — збірка в домі п. А. Шлапака на забаві на Маланки; о. Степан Корнова — Лабова 17 збірка на іменинах у о. Василя Смолінського; Службовики Народньої Торговлі, Львів 46 як рештуючу квоту з вінка на домовину бл. п. К. Тютько; Союзний Базар, Львів 300 з зиску. — **Замісць святочних побажань:** д-р Бабій Володимир, Львів 10; о. Степан Кищ, Станиславчик 10; о. Василь Костюк, Щирець 5; д-р Евген і Анна Ловицькі, Підгайці 10; Омелян Тарнавський, Улашківці 4·50; Осип Павлинський, Грусятичі 3. — Вп. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа. 1408 1—1

Головний Виділ Українського Краєвого Товариства Охорони дітей і опіки над молодою у Львові подає до відома, що члени Головного Виділу урядують в домівці Товариства при вул. Бляхарській ч. 11. І. поверх щоденно 11—12 перед полуднем. Там уділяється інформацій в справах Товариства. 1376 1-3

Велику костюмову забаву для молодих дітей улаштовує Секція помочі доростаючій молоді й Сирітських Опікунок з Тов. Українська Бесіда дня 9. лютого н. р. в салі „Бесіди", вул. Руська ч. 22/I ганок на право. До кого не дійшло запрошення, дістане при вступі. Знаменита забава! Спільна фотографія! Діточий балет під проводом ВП. дир. Кривуцької. 1314

Надзвичайні Загальні Збори Філії Т-ва Допомоги Українським Інвалідам в Коломиї відбудуться в дні 15. лютого 1930 р. в 17-тій год. в салі Жіночого Кружка. — Денний порядок: 1) Вибір Виділу. 2) Вибір делеґата на Збори до Львова. 3) Внески й запити. — Коломия, дня 1. II. 1930. — **Виділ.**

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.